

UYUŞTURUCUYA OLAN TALEBİN ÖNLENMESİNDE KURUMSAL İLETİŞİMİN ROLÜ

THE ROLE OF CORPORATE COMMUNICATION IN PREVENTING THE DEMAND FOR DRUGS

Dr. İbrahim H. SEYDİOĞULLARI

Emniyet Genel Müdürlüğü, 1. Sınıf Emniyet Müdürü
ORCID ID: 0000-0001-5932-5430, inseydi@hotmail.com

ÖZ

Uyuşturucu bağımlılığı, bireylerde psikolojik ve sosyal sorunlara neden olur ve bu durum, önemli miktarda kamu kaynağının sağlık sektöründe kullanılmasını gerektirir. Diğer taraftan, bağımlı bireye mensup aileler toplumsal dışlanmaya maruz kalabilir, ciddi güvenlik sorunları yaşayabilirler. Madde bağımlılığı nedeniyle farklı suçların işlenmesi ve bağımlıların uyuşturucu ticaretinin önemli bir unsuru olması tüm toplumu etkiler. Bu bakımdan da yine fazla miktardaki harcamanın, güvenlik ve uyuşturucu ticaretiyle mücadele alanında yapılmasına ihtiyaç duyulur. Madde kullanıma da uyuşturucuyla ilişkili suçlarda tüm toplum hedef potansiyeli taşır. Bu bağlamda toplum fertlerine ulaşılmasının ve madde bağımlılığının sınırlandırılmasının yollarından biri, kurumsal iletişim yöntemiyle talebin önlenmesinden geçer. Türkiye’de tütün, alkol, uyuşturucu ve davranışsal bağımlılıklarda, talebin önlenmesine dönük çalışmalar 5 yıllık strateji belgeleriyle yürütülmektedir. Bu çalışmada, uyuşturucuya olan talebin önlenmesi kapsamında var olan hedef ve göstergelerin madde bağımlılığının sınırlandırılmasına yansıtıp yansımadığı, nitel bir araştırma yöntemiyle tartışılacaktır. Anayasa ile kamu kurumlarına verilmiş olan uyuşturucuyla mücadele görevinin tüm başlıklarında, talep önlemeye dönük kurumsal iletişim çalışmalarının sürdürülebilirliğin sağlanması ve yeniden üretilmesi önemlidir. Makalede, uyuşturucuya olan talebin önlenmesinde uygulanması gereken ideal kurumsal iletişim faaliyetleri vurgulanmaya çalışılmıştır. Hedef kitlenin olabildiğince geniş tutulması ve sınıflandırılması, hedef kitle profiline göre önleme programlarının hazırlanması, çalışmaların bilimsel bakış açısıyla yapılması, alan araştırmalarından sürekli olarak yararlanması ve oluşturulacak uygulama metodunun mevzuatla desteklenmesi önerilerimiz arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Madde bağımlılığı, Uyuşturucuya olan talebi önleme, Kamu kurumları, Kurumsal iletişim

ABSTRACT

Drug addiction causes psychological and social problems in individuals. In this respect, it leads to the use of significant public resources in the health sector. On the other hand, families of addicted individuals may be subjected to social exclusion and experience serious security problems. The fact that various crimes are committed due to substance addiction and that addicts are an important element of the drug trade affects the whole society. In this respect, there is a need to spend large amounts of money on security and combating drug dealing. The whole society is a potential target for drug-related crimes, even if they do not use drugs. In this context, one of the ways to reach members of society and limit substance abuse is to prevent demand through institutional communication. In Turkey, demand prevention efforts in tobacco, alcohol, drugs and behavioral addictions are carried out through 5-year strategy documents. In this study, a qualitative research method will be used to discuss whether the existing targets and indicators within the scope of preventing the demand for drugs are reflected in limiting substance addiction. It is important to ensure the sustainability and reproduction of institutional communication activities for demand prevention in all titles of the task of combating drugs assigned to public institutions by the Constitution. In the article, the ideal corporate communication activities that should be implemented to prevent the demand for drugs are emphasized. Our recommendations include keeping and classifying the target audience as broad as possible, preparing prevention programs according to the target audience profile, conducting studies from a scientific perspective, making continuous use of field research and supporting the implementation method to be established with legislation.

Keywords: Substance addiction, Preventing demand for drugs, Public institutions, Corporate Communication

GİRİŞ

Uyuşturucu maddeler tarih boyunca hastalıkların tedavisinde, askeri amaçlarla, dini ritüellerde veya keyif verici olarak kullanılmıştır. Uyuşturucu kullanımı zamanla kentleşme, modernleşme, sanayileşme, tıp, kimya ve ilaç sanayinde yaşanan gelişmeler, teknolojik ilerlemeler, jeostratejik ve sosyoekonomik farklılıklara bağlı olarak yaygınlaşmış ve kötüye kullanım günümüz toplumlarının uyuşturucu bağlantılı sorunlarını katlamıştır. Yasa dışı uyuşturucu kullanımı doğal olarak yasa dışı tedarik pazarını da oluşturmuştur.

Bağımlılığa neden olan uyuşturucu maddeler meydana getirdiği bireysel sağlık sorunlarının yanında, bağımlı bireylerin aileleri, yakın çevreleri ve toplumsal alanda tahribat yaratmaktadır. Uyuşturucu bağımlıları hasta olarak görölse de uyuşturucu kullanımından kaynaklanan suçlara neden oluşları bakımından güvenlik zafiyeti oluşturmaları mümkündür. Türkiye’de sorunla mücadelede, Anayasa’nın 58 inci maddesindeki “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” hükmü amirdir.

Uyuşturucuyla mücadele üç temel başlıkta gerçekleşir. Birincisi; uyuşturucunun imali, ticareti ve kullanımını kapsayan, mevzuatımızla ceza yaptırımına bağlanan suçlarla doğrudan mücadeleyi ifade eden “arzla mücadele” alanıdır. İkincisi; bağımlı bireylerin tedavi edilmelerine, yeniden madde kullanmaya kaymalarını engellemeye ve sosyal yaşama uyum sağlamalarına yönelik “tedavi ve rehabilitasyon” çalışmalarıdır. Üçüncüsü de çalışmamızın konusu olan “talebin önlenmesi” başlığıdır.

Talebin önlenmesi; potansiyel hedef olan toplum bireylerinin bilinç ve farkındalıklarının artırılması, olumsuz algı ve davranış kalıplarının değiştirilmesi, yeni uyuşturucu kullanıcılarının sınırlandırılması, uyuşturucu kullananların bağımlılık sarmalına kapılmadan tespiti ve caydırılmasını hedeflemelidir. Bu hedefler mücadele başlığı ayırt etmeden tüm kamu kurumlarının temel ve ortak amacı olmalıdır. Bu noktada, sosyal bilimlerin önemli bir kesişme noktası olan iletişim bilimi ilkeleri ve kurumsal iletişimin gerekliliği ortaya çıkar.

Uyuşturucu bağımlılığının kapsamı ve çetrefilliği,

yakın tehdit haline gelişi, çocuğundan gencine, gencinden yaşlısına, hatta uyuşturucu mücadelesinde görevlendirilenlere kadar tüm toplumu kamu kurumlarının paydaşı haline getirir. Dolayısıyla uyuşturucuyla mücadelede kurumsal iletişim iş değil, tepe yöneticilerden alt düzeyde görev yapan tüm çalışanlara kadar gönüllü olarak yüklenilmesi gereken bir sorumluluk alanıdır.

Uyuşturucuya olan talebi önlemeden uyuşturucu ticareti veya tedavisiyle baş edebilmek mümkün değildir. 2023 yılında uyuşturucu mücadelesine aktarılan kamu harcaması yaklaşık 7 milyar TL civarındadır (NSB, 2024). Bu harcamanın büyük oranda arzla mücadele ve tedavi başlıklarında gerçekleştiği söylenebilir. Halbuki talebin önlenmesi programlarının daha ekonomik bir bütçeyle yürütölmesi mümkündür.

Türkiye’de talebin önlenmesi mücadelesi 5 yıllık strateji belgeleriyle ve tanımlanan hedef ve inisiyatifler etrafında yürütölmektedir. Mücadele başlığında yapılan çalışmalar, her yıl yayımlanan Türkiye Uyuşturucu Raporu’yla kamuoyuyla paylaşılmaktadır. Bu çalışmada, faaliyetlerin madde bağımlılığına dönük talebin önlenmesine olumlu şekilde yansıyıp yansımadığı irdelenecektir.

Bireylerin madde kullanmasına birçok etken sebep olabilir. Kentleşme, kentler içinde gettolaşma, teknolojik ve toplumsal değişimler, göç, sosyoekonomik faktörler, yasal düzenlemelerdeki yetersizlikler, sosyal çevre ve kalıtsal özellikler gibi faktörler bu sebeplerin arasında gösterilebilir. Bunların yanında bireysel ve sosyal becerilerin gelişmemesi, bilgi ve farkındalık eksikliği de uyuşturucu kullanımına etki eden önemli nedenlerdir. Bu çalışmada, kamu kurumları, üniversiteler ve alandaki STK’larda yürütölecek etkili bir kurumsal iletişim stratejisiyle madde bağımlılığının sınırlanıp sınırlanamayacağı tartışılacaktır.

Bağımlılık birçok alanda kendisini gösterebilir. Bu çalışmada tütün, alkol ve davranışsal bağımlılıklar kapsama alınmamıştır. Çalışmada uyuşturucu kavramı, uyuşturucu, uyarıcı ve hayal gösterici etkileri olan tüm narkotikleri kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Madde kullanımı ve madde bağımlılığı ifadeleriyle de uyuşturucu kullanımı ve uyuşturucu bağımlılığı kastedilmektedir.

Sosyal bilimlerde uygulanmaya başlanan nitel araştırma

yöntemi, bizim de yararlandığımız gözlem, alan araştırmaları ve literatür tarama yoluyla davranışlara ilişkin objektif ve yorumlayıcı bir sonuca ulaşmaya olanak sağlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Nitel araştırma yönetiminin benimsendiği bu çalışmada, doküman incelemesi ve gözlemlerden yararlanılarak konuya ilişkin kuramsal bir tartışma yürütülmüş ve bu tartışmanın bir çıktısı olarak uyuşturucu madde kullanımına yönelik talebin önlenmesi mücadelesine kurumsal iletişim temelli öneriler getirilmiştir.

Çalışmada esas olarak kamu kurumları faaliyetleri ele alınsa da zaman zaman üniversitelere ve STK'lara da değinilecektir. Çalışmamızın birinci bölümünde iletişim ve kurumsal iletişim olguları üzerinde kısa bir kavramsal değerlendirme yapılacaktır. İkinci bölümde, Türkiye'de madde bağımlılığı epidemiyolojisi, uyuşturucu kullanıcıları profili ve uyuşturucuyla mücadelede avantaj ve dezavantajlar aktarılacaktır. Üçüncü bölümde, madde bağımlılığı ve uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelede kurumsal iletişimin gerekliliği ve rolü, nasıl bir yöntem uygulanması gerektiği tartışılacak ve talebin önlenmesi programlarına ilişkin öneriler sunulacaktır.

1. İLETİŞİM VE KURUMSAL İLETİŞİMİN KAVRAMSAL VE OLGUSAL TEMELLERİ

1.1. İletişim Kavramı

İletişim, insanların duygu, düşünce ve bilgilerini paylaşarak anlam oluşturmaları ve irtibat sağlamalarına yarayan süreç olarak tanımlanabilir. Kişiler arasında oluşabileceği gibi kişilerle kurumlar veya kurumlar arası da gerçekleşebilir (Gerbner, 1967).

Shannon ile Weaver'a göre iletişim (1977) bir aklın bir başka akılla etkileşimidir. Bu da kuşkusuz tüm insan davranışlarını kapsar. İletişim bilimi sosyoloji, siyaset bilimi, teknoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe gibi alanlarla sürekli ilişki halinde ve temel bilimlerin kavşak noktasındadır (Kırık, 2017).

İletişimin, bireysel veya toplumsal ilişki kurma, eğitim, ikna, algı oluşturma, duygu aktarımı, enformasyon, bilinçlendirme, tecrübe iletimi, denetleme, uyarma, cezalandırma, korkutma, yönlendirme, sorun çözme, eğlendirme, propaganda, harekete geçirme, farkındalık yaratma, davranış değiştirme veya oluşturma, pazarlama ve reklam gibi birçok işlevi bulunmaktadır

(Schramm, 1964; Usluata, 1994; Laswell, 1980).

Hemen her iletişim faaliyetinde olduğu gibi kurumsal amaçlara ulaşabilmek için yürütülen iletişim faaliyetlerinin de açık, dürüst, anlaşılır, amaca dönük, doğruları anlatır, sürdürülebilir, ölçülebilir, çift yönlü, iç ve dış paydaşlarda arzu edilen davranış biçimini oluşturacak nitelikte olması önemli ve gereklidir. Bunun için de son dönemde üzerine fazlaca önem atfedilen kurumsal iletişim çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

1.2. Kurumsal İletişim

1970'lere kadar kurumların paydaşlarıyla sürdürdüğü iletişimi tanımlamak için halkla ilişkiler terimi kullanılmıştır. Halkla ilişkiler yoluyla dış paydaşlara ulaşmak hedeflenirken, iç paydaşlardan gelen tepkilerin de dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kurum içi ve dışı paydaşların kurumdan bilgi talep etme ve iki yönlü iletişim beklentilerinin oluşmasıyla birlikte, halkla ilişkilerden fazlası gerektiği düşünülmüştür. Bu gereklilik sonucunda halkla ilişkiler, kurumsal tasarım, kurumsal reklamcılık, yönetim iletişimi, çalışan iletişimi, dış paydaş iletişimi ve ilişkileri, konu ve kriz yönetimi, medya ilişkileri ve yatırımcı ilişkileri dahil olmak üzere geniş bir yelpazede uzmanlaşmış disiplinler birleştirilerek kurumsal iletişim kavramı oluşturulmuştur (Bir vd., 2019).

Kurumsal iletişim; kurumun kültürünün, kimliğinin, imajının ve itibarının, kuruma bağlılığın hayata geçirildiği, iç ve dış paydaş fikrine dayalı bir süreçtir (Varol, 1996; Solmaz, 2011). Bu sebeple içsel ve dışsal iletişimi kapsamaması, kurumsal amaç ve hedeflere uygun olması zorunludur (Vural & Bat, 2015; Argenti, 2009). Alandaki önemli kuramcılardan biri olan Van Riel'e (1995) göre kurumsal iletişim, bir yönetim enstrümanıdır. Kurumun tüm paydaşlarıyla iyi ilişkiler geliştirmesine olanak sağlama ve onları belli davranışları yapmaya yönlendirme amacını taşır. Kurumsal iletişimi benimsemiş kuruluşlar iletişim sürecini işlevsel bir strateji olarak görmektedir (Hooghiemstra, 2000). Bu işlevsel stratejinin önemli özelliği, yapılan çalışmaların bir bütün olarak ele alınması ve kurumun kendisini iç ve dış paydaşlarına nasıl sunduğuna odaklanmasıdır (Ozan, 2019).

Kurumların yaptıkları iletişim çalışmalarını iç ve

dış paydaşları arasında bir ilişki ağı oluşur. Kurumsal ve kişisel çıkarları dengede tutabilmek için iletişim çalışmalarının belirlenen misyon ve düzen içinde kurumsallaşması gereklidir. Kurumsal iletişimi rastgelelikten kurtarmanın yolu amaca uygun ve titizlikle seçilmiş araçların kullanılmasından geçer (Balmer & Gray, 1998). Bu araçlar arasında sözlü, yazılı, görsel ve işitsel gibi geleneksel iletişim araçları ile yeni medya unsurları bulunmaktadır (Oktay, 1996; Peltekoğlu, 2012).

Teknolojik gelişmeler, her türlü iletişim çabasını da doğru orantılı şekilde etkiler. Bu nedenle yeni medya ile değişen iletişim teknolojilerinin üzerinde özellikle durulması gerekir. 1970'lerden bu yana İnternet, dünyanın dört bir yanındaki veri tabanlarını ve bilgisayarları birbirine bağlayan bir ağ olarak kullanılmaktadır (Güçdemir, 2012). ABD'de kullanılan bir askeri elektronik iletişim sisteminin sivilleşmesiyle oluşan İnternet'in, geleneksel medya araçlarının yerini aldığı söylenebilir (Virilio, 2003; Kazancı, 2016). Sosyal medya veya multimedya olarak da adlandırılan bu araç, telefon, radyo, televizyon, posta, telgraf, sinema gibi diğer kitle iletişim araçlarına benzer kapasite göstermekte, tüm iletişim araçlarını içinde barındırmakta, diğerlerini adeta taklit etmekte ve yüz yüze iletişime fırsat tanımaktadır (Yılmaz & Cornelissen, 2019; Kırık, 2017). Sosyal medya, üzerinde herkesin içerik üretmesinin mümkün olması, bu üretimde uzmanlık gerekmemesi, düşük bir maliyetin yetmesi ve içerikler üzerinde değişiklik veya düzenlemenin kolaylıkla yapılabilmesi yönleriyle geleneksel medyadan ayrılır (Akıncı & Bat, 2010).

Sosyal medya, kamu kurumlarına sağlanan iletişim ortamı olarak da görülebilir. Kurumlar açısından yaratıcılığa ve paylaşıma açık, ucuz ve çift yönlü hızlı iletişim imkânı sunabilir (Eraslan, 2018). Bu olanak sayesinde etkili bir kurumsal iletişim sağlanabilir, paydaşlar bilinçlendirilebilir, farkındalık yaratılabilir ve istenilen davranış değişikliği oluşturulabilir.

2. TÜRKİYE'DE UYUŞTURUCU MÜCADELESİNE VE MADDE BAĞIMLILIĞINA GENEL BAKIŞ

2.1. Madde Bağımlılığı

Uyuşturucu maddeler bitkiden, yarı kimyasal veya tamamen kimyasal olarak üretilebilir. Merkezi sinir sistemine yönelik uyuşturucu, uyarıcı ve hayal

gösterici etkileri vardır. Madde kullanımı bireyde haz, keyif, dikkat ve motivasyonu sağlayan dopamin hormonunun işlevinin bozulmasına ve hormonal sistematığın maddeye bağlı olarak harekete geçmesine yol açar.

Madde kullanımının zararları bilirse de acıdan uzaklaşp kısa yoldan hazzı kavuşma hedeflenir ve bu, mutluluk, rahatlama ve gevşeme gibi duyguların suni şekilde yoğun yaşanmasına neden olur. Dolayısıyla madde kullanım sorunu olan bireylerin kısa sayılabilecek bir sürede bağımlı olabilmesi mümkündür (Arıkan, 2012; Uzbay, 2018; Ögel, 2015). Madde bağımlılığı; vücudun ihtiyacı olmayan uyuşturucunun kullanılması, ilk kullanımdan sonra var olan korkunun yenilmesi, pişmanlık süreci, yeniden kullanılması, kullanımın sürekli hale gelmesi, bu maddeye yönelik kesintisiz istek duyulması, her yeni kullanımda başlangıçta yaşanan sahte iyi hal ve yapay hazzın aranması, yeniden gerçekleşmeyi sağlama amacıyla ve vücutta oluşan tolerans nedeniyle dozun artırılması ve maddeye ulaşamama durumunda yoksunluk belirtilerinin görülmesidir (Şencan, 2022; Ögel, 2010). Maddeye olan bu bağlılık fiziksel, ruhsal ve toplumsal sorunlara neden olabilir.

Kişilerin kendilerine karşı işledikleri filler suç olarak görülemez de madde kullanımı bunun istisnasıdır (TCK, 2004, md. 191).¹ Madde etkisiyle veya maddeye ulaşabilme amacıyla farklı suçlar işlenebilir. Öte yandan yasal olarak elde edilemeyen uyuşturucu maddelere dönük tüketim arzuları, yasa dışı girişimciler tarafından karşılanmakta ve kullanıcılarının sayıca artışı tacirler açısından beklenti oluşturmaktadır (Smith, 1980).

2.2. Türkiye'de Madde Kullanımı ve Bağımlılığı Epidemiyolojisi ile Kullanıcı Profili

Her uyuşturucu madde kullananın madde bağımlısı olduğu söylenemez. Ancak maddenin ilk kullanımı madde bağımlılığına doğru atılan önemli bir adımdır. Dünya ve Avrupa'da uyuşturucuyla ilgili istatistiksel hesaplamalar 15-64 yaş nüfusu baz alınarak yapılır. Türkiye ve Avrupa'da madde kullanıcıları profiline ulaşabilecek, yetişkin ve alt yaş gruplarına dönük alan araştırmalarına rastlanmaktadır. Çalışmamızda

¹ Kumar oynama değil, kumar oynanması için yer sağlama, fuhuş değil fuhşa aracılık, intihar değil intihara yönlendirmek suç olarak kabul edilir.

iki önemli alan araştırmasının sonuçlarından yararlanılacaktır. Bunlardan birincisi 15-64 yaş GPS (*General Population Survey*) araştırmalarıdır (EUDA, t.y). İkinci ampirik çalışma ise 2018 yılında İçişleri Bakanı onayı ile Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı (NSB) tarafından 81 ilde uygulanmaya başlanan NARKOLOG profil analizleridir.

Avrupa'da 18 yaş üzeri yetişkinlere online uygulanan EWSD (*European Web Survey on Drugs*) araştırmaları ile farklı ülkelerde ve yüksek sayıda örnekleme ulaşılmaktadır (EUDA, 2024). Ancak Türkiye bugüne kadar EWSD çalışmalarına katılmamıştır.

Türkiye'de 2011 ve 2018 yıllarında 26 ilde, NUTS2 veri toplama tekniğine göre 15-64 yaş arası nüfusta iki ayrı GPS araştırması yapılmıştır. 2011 yılında hayatının herhangi bir döneminde uyuşturucu kullananların oranı %2,7, 2018 yılında ise %3,1 olarak hesaplanmıştır (NSB, 2012; NSB, 2018).

15-64 yaş Türkiye nüfusu 2011 yılından 2024 yılına kadar 1.2 kat artmıştır. Uyuşturucuyla mücadelede kolluk veri toplama sistematığının daha düzenli hale geldiği bu dönemde, uyuşturucu kullanımından dolayı adli işlem yapılanların oranı ise 2.8 kat yükselmiştir (NSB, 2012; NSB, 2024).

NSB'ye bağlı Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) Bilim Kurulu'nun katkılarıyla 81 ilde yürütülen NARKOLOG araştırmalarının önemi yüksektir. 77 soruluk anketin evrenini haklarında uyuşturucu suçlarından dolayı adli işlem yapılan 18 yaş üstü yetişkinler oluşturmaktadır. Anketler adli işlemler tamamlandıktan sonra gönüllülük esasına göre uygulanmaktadır. Mükerrer anketler değerlendirmeden çıkarılmaktadır (NSB, 2023). Bu çalışmada; 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarında yapılan 149300 anketten, "hayatının herhangi bir döneminde madde kullandığını beyan eden" 98039 kişi ayrılarak kullanıcı profil değerlendirmesi yapılmıştır (NSB, t.y.).

Türkiye'de suç ve ceza istatistikleri erkek egemen bir durumu ortaya koymaktadır (TÜİK, 2023). Kadınların suçlara daha az karışma oranları, uyuşturucu kullanma istatistiklerine de yansımaktadır. 2018 GPS sonucuna göre madde kullandığını söyleyen kadınların oranı %4'tür. NARKOLOG çalışmalarında bu oran %5,4 olmuştur. Türkiye Uyuşturucu Raporlarına göre 2019-

2023 yılları arasında bağımlılık tedavisine başvuran kadınların oranı ise %7,4 olarak gerçekleşmiştir (NSB, t.y).

Uyuşturucu kullanmaya başlama yaşını örneklemin ortalama yaşı üzerinden hesaplamak daha doğru olur. Çünkü çok küçük veya büyük yaşlarda madde kullanılması tek başına istatistiksel açıdan anlamlı değildir. 2018 GPS'te başlama yaşı ortalaması 19'dur. Bu rakam NARKOLOG'ta 21.2'dir.

Madde kullanımına başlamada riskli yaş grubunun 15-24 arasında olduğu söylenebilir (BMYK, 2024; Görgülü, 2019; Can vd. 2015). NARKOLOG'a göre, 15-24 arası yaşta uyuşturucuya başlayanların oranı %72'dir. Madde kullandığını beyan edenlerin %60,2'sini bekarlar oluşturmaktadır. 2018 GPS'te bu oran %55,2'dir. İlk madde kullandığında bekar olanların oranı NARKOLOG'a göre %86,7'dir. Uyuşturucuya başlama yaşı ortalaması ve ilk denemede bekar olanların yüksekliği de 15-24 yaş grubunu hatırlatmaktadır. Nitekim 2023 yılında Türkiye'de evlenme yaşı ortalaması erkeklerde 28.3, kadınlarda 25.7 olarak görülmüştür (AA, 2024).

2018 GPS sonuçlarına göre madde kullanıcılarının %58,3'ü, NARKOLOG araştırmalarına göre %29,9'u lise ve üzeri öğrenim durumuna sahiptir.

NARKOLOG araştırmalarına göre uyuşturucu kullanıcılarının yarıya yakını (%46.4) maddeyi kendi evinde tüketmektedir. Kendi evinde uyuşturucu kullananların %83,8'i aile fertleriyle birlikte yaşamaktadır. Örneklemin %39,7'si ailesinin uyuşturucu kullandığından haberdar olduğunu söylemiştir. Onların da öğrenme süresi 14 ayın üzerindedir. Ailede ilk öğrenen %55,2'lik oranla anne olmaktadır (NSB, 2023).

Madde kullanımına başlama nedenleri arasında merak, özenme, arkadaş/akran etkisi, yaşanan kişisel ya da ailevi sorunlar, kalıtsal nedenler veya eğlence/keyif gibi faktörler ön planda yer almaktadır (Ögel, 2010). NARKOLOG verilerine göre de örneklemin madde kullanmaya başlama nedenleri arasında merak (%35,2), yaşanan sorunlar (%23), özenme (%19), arkadaş ısrarı (%15,2) ve eğlence/keyif (%7) önde gelmektedir. Örneklemin dörtte üçü, ilk kullandığı uyuşturucuyu arkadaş veya akranlarından temin ettiğini ifade etmektedir.

NARKOLOG araştırmalarına göre Türkiye’de ilk denenen madde esrardır. Her geçen yıl ilk başlama maddesinde esrar görülme oranı düşmektedir.² Kimyasal uyuşturuculara dönük talep gün geçtikçe artmaktadır (TBMM, 2018). Son yıllarda, deyim yerindeyse dünyada pandemi haline gelen kimyasal uyuşturuculara örneklerden biri metamfetamindir.³ Metamfetamine Türkiye’de ilk kez 2009 yılında ve İran kaynaklı bir yakalamada rastlanmıştır. Metamfetamin görülen olaylarda 2014 yılında 100 bin kişiye 1.1 metamfetamin şüphelisi düşmekte iken, 2023 yılında rakam 151.8 şüpheliye yükselmiştir (NSB, 2014; NSB, 2024).

Uyuşturucu kullanıcılarında madde bağımlılığın gelişip gelişmediği kullanım sıklığına ilişkin verilen yanıtlardan anlaşılabilir. Türkiye’de 81 ilde, madde kullanım sıklığına dair detay veriler sunan tek araştırma olan NARKOLOG’a göre, örneklemin yarıdan fazlasının madde bağımlılığını ifade edebilecek düzeyde uyuşturucu tükettiği görülmektedir.⁴ Son 15 yıla ilişkin bir değerlendirme yapıldığında, madde bağımlılarının daha net görülebildiği tedavi başvurularında 2009 yılından 2024 yılına kadar 3.4 kat artış meydana gelmiştir. Aynı dönemde yatak başına düşen bağımlı sayısı 5.1’den 11.5’e çıkmıştır (NSB, 2010; NSB, 2024).

NARKOLOG alan araştırmalarında uyuşturucu kullanımı öncesi tütün ve alkol tüketimine ilişkin sorular da bulunmaktadır. Örneklemin %82’si uyuşturucu kullanımı öncesi tütün mamulleri, %37,4’ü ise alkol kullandığını ifade etmektedir.

Burada veri toplama yöntemine ilişkin bir tespit yapmakta yarar vardır. Mevcut veriler üzerinden sahadaki gerçek durumu yansıtan yeterli istatistiğe ulaşabilmek oldukça güçtür. Çünkü araştırmacılar kolluk müdahale ve tedavi başvuru verileriyle yetinmek zorundadır. Dolayısıyla kullanıma ilişkin farklı ampirik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

² İlk denenen maddelerde esrar görünme oranı 2019 yılında %82,9 iken, 2022 yılında %73,7’ye gerilemiştir.

³ Türkiye’de metamfetaminle uyuşturucu kullanımına başlama 2019’da %3,1 iken, 2022 yılında %13,2’ye çıkmıştır. 2023 hesaplamalarını içeren 2024 NARKOLOG Analiz Raporu yayımlanmamıştır.

⁴ 2019-2023 arasında üretilen NARKOLOG raporlarına göre günde bir, günde birden fazla ve haftada birden fazla madde tüketenlerin oranı ortalama %53.3’tür.

Türkiye’de uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığına ilişkin araştırmalar sınırlı olmasına rağmen eldeki veriler, madde kullanımının ulaştığı nokta ve tehdidin yakınlığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Bu durum diğer etkenlerin yanı sıra, talebin önlenmesine yönelik eğitim çalışmalarında ve dolayısıyla iletişim faaliyetlerinde yetersizliğe de işaret edebilir (Işık, 2013).

2.3. Türkiye’de Talebin Önlenmesiyle Mücadelede Mevcut Durum

Türkiye’de uyuşturucu mücadele alanındaki politika ve strateji belgelerine 1997 yılından itibaren rastlanmaktadır (NSB, 2020a). Belgeler kapsamında uyuşturucuyla mücadelenin bağımlılık çatı kavramı altında yürütülmesi, iletişim dili ve algıda bazı sorunlara yol açmaktadır (Koçyiğit, 2018). Son olarak 2019/2 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nde yine bağımlılık çatı kavramı kullanılmış, Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu (BMYK) ve bu kurula bağlı yapılanmalar oluşturulmuştur. Mücadelenin uygulama takibi, sekreteryaya ve koordinasyonu Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmektedir (BMYK, t.y.; BMYK, 2024).

Bağımlılıkla mücadele, farklı kurumlar tarafından ve farklı strateji belgeleriyle yürütülse de bağımlılık çatı kavramı, toplum fertlerinin uyuşturucu bağımlılığı ile diğer bağımlılıkların birbirinden farklı olmadığını düşünmelerine neden olmaktadır. Uyuşturucu kullanımının da diğerlerine benzer olduğu, kurtulmak için fazla bir çabaya ve sebebe gerek olmayacağı algısının oluşma ihtimali yükselmektedir. Bu durum tütün, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılıklarının aynı metinde ele alındığı Bağımlılıkla Mücadele Stratejik İletişim Belgesinde de görülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2019).

İçinde talebin önlenmesiyle mücadeleye de yer verilen 2024-2028 Uyuşturucuyla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı (bundan sonra strateji belgesi olarak ele alınacaktır), önümüzdeki 5 yıllık dönemi kapsamaktadır. Belgeyle gösterge, hedef, inisiyatif ve faaliyetler etraflıca tanımlanmaya çalışılmıştır. Kendisinden önce yürürlüğe konmuş içeriklere göre büyük farklılıklar taşımamaktadır. Önlemeye dönük 22 başlıkta gösterge ve hedefler, 21 başlıkta da inisiyatif ve faaliyetler belirlenmiştir. Uyuşturucuyla mücadelede iletişim konusu ise 6 gösterge ve hedef ile 6 inisiyatif

ve faaliyetle ele alınmıştır (BMYK, 2024).

Belgeye göre talebin önlenmesiyle mücadelede başat sorumluluk Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Sağlık Bakanlığı ve Yeşilay'a verilmiştir. Çatı kavram olan bağımlılıkla mücadeleye ilişkin eğitim çalışmaları Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM) ve Okulda Bağımlılığa Müdahale Programı (OBM) modülleriyle gerçekleştirilir. Modüller Yeşilay tarafından formatör/uygulayıcı eğitimi verilen rehber öğretmenler ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bağlıları aracılığıyla uygulanmaktadır (Yeşilay, t.y.; NSB, 2024).

Strateji belgesinde talebin önlenmesi kavramıyla, uyuşturucu kullanmamış olanların korunmasının, maddeyi denemiş kişilere tedavi desteği verilmesinin, madde bağımlılarına ve ailelerine danışmanlık hizmeti sunulmasının, tedavi görmüş bağımlıların sosyal uyumlarının sağlanmasının kastedildiği anlaşılmaktadır. Ancak "uyuşturucu kullanmamış olanların korunması" ifadesi Anayasa'ya atıf gibi görünse de iletişim dili ve talebin önlenmesiyle mücadelede amaçlanması gereken detaylar açısından yetersiz kalmaktadır.

Strateji belgesi içeriğinde talebin önlenmesiyle öngörülenlerin, mücadelede bütüncül bir kurumsal iletişim stratejisi oluşturma ve kime, nasıl uygulanacağını belirleme açısından yetersizliklerinin bulunduğu düşünülmektedir. Talebin önlenmesinde bilinçlendirme ve farkındalık artırmaya değinilse de iletişim kavramına dar bir bakış açısıyla yürütülen çalışmaların kamuoyu ile paylaşılması, alan araştırmaları, medya haberleri ve iletişim kampanyaları olarak yaklaşmıştır. Halbuki iletişimin işlevleri arasında yer alan öğretme, ikna etme, öğrenme, anlama ve karar verme olguları nedeniyle, doğru davranış kalıplarını oluşturacak çalışmalarda bulunma hassasiyetle gereklidir (Usluata, 1994).

2.4. Uyuşturucuyla Mücadelede Avantajlar ve Dezavantajlar

Kurumsal iletişim stratejilerinin oluşturulmasında yararlanılabilmesi için, uyuşturucuyla mücadelede swot analizi yapmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Avantaj ve dezavantajlar, uyuşturucu sorununun

tanımlanması ve yapılması gerekenler açısından belirleyicidir.

2.4.1. Güçlü Yönler

- Devlet organının mücadele farkındalığının bulunması, görevli kamu kurumu sayısındaki fazlalık, düzenli olarak politika belgelerinin oluşturulması,
- Kamu kurumlarının teknolojik alt yapı ve eğitim imkânı ile desteklenmesi,
- Kamu kurumlarının sahip olduğu iletişim araçlarındaki çeşitlilik,
- Teknolojik yenilikler üzerine inşa edilen kurumsal hafıza,
- Avrupa Uyuşturucu Ajansına üyelik, uluslararası kurumlar nezdinde yürütülen çalışmaların çeşitliliği,
- Erken Uyarı Sistemi (EWS) sayesinde Yeni Nesil Psikoaktif Maddeleri (NPS) tespit etme ve kanun kapsamına alma kapasitesinin yüksekliği,
- Kolluğun operasyonel kapasite ve kabiliyetinin yüksekliği, özellikle polisin uyuşturucu ticaretiyle mücadelede ulaştığı başarı, organize suçla uyuşturucu ticareti arasındaki bağlantının kabulü,
- Tüm kamu kurumları ve STK'lara ait verilerle her yıl Türkiye Uyuşturucu Raporu'nun yayımlanması, Türkiye genelini kapsayan NARKOLOG profil analizi, Atık Su Analizi ve İl/İlçe Uyuşturucu Risk Durumu gibi araştırmaların gerçekleştirilmesi.

2.4.2. Zayıf Yönler

- Uyuşturucuyla mücadelede yüze yakın mevzuat metninin kullanılması, soyut mevzuat metnlerinin somut hayatı ve toplumu karşılayamaması, bunların güncellenmesinde yaşanan bürokratik zorluklar, yasal yetersizliklerin kurumların koordinasyonuna olumsuz olarak yansımaları, bağımsız bir uyuşturucuyla mücadele yasaasının bulunmaması,
- Uyuşturucu ile mücadelede dağınık ve çok aktörlü bir sistemin olma zorunluluğu ve bunun koordinasyonu zorlaştırması,
- Mücadele kapsamında elde edilen istatistiklerin ölçme ve değerlendirme için yeterli olacağı anlayışı, etkinlik analizlerinin yetersizliği,
- Uyuşturucuyla savaşın arzla mücadeleyle sınırlı olduğu ön kabulü,

- Kamu kurumlarında var olan dikey hiyerarşik yapı,
- Çalışmaların tepe yöneticisinin ilgi ve bakış açısına göre şekillenmesi ve sürdürülmesi,
- Kamu kurumlarında işe uygun personel seçimindeki zorluk, liyakat ölçütlerine uyulmakta güçlük çekilmesi,
- Ulusal sınırları aşan bir olguyla mücadele edilmesine rağmen, yabancı dil bilen görevli sayısındaki azlık, teknolojinin teminine rağmen bu teknolojiyi kullanabilecek nitelikte personel bulunmasındaki zorluk,
- Kamu kurumlarında hizmet içi eğitimlerin angarya veya tatil günleri olarak görülmesi, iç paydaşların motivasyonunda yaşanan yetersizlikler,
- Y r t len çalışmaların kamuoyuna anlatılamaması, iletişim araçlarının yeterli düzeyde kullanılamaması, iletişim yönteminin belirlenmesinde sorun yaşanması,
- Talebin  nlenmesinde iletişim çalışmalarının medya mensuplarıyla sınırlanmasının yeterli olacağı düşüncesi, iletişim stratejisinde ve tematik programlardaki yetersizlikler,
- Talebin  nlenmesine yönelik davranış değişikliği çalışmalarında yaşanan aksaklıklar, okul öncesinde, ilk ve orta dereceli okullarda yaşam ve sosyal beceri geliştirilmesine yönelik müfredat, eğitim ve ilgi boşluğu, okul rehberlik hizmetlerinin karşılaştığı zaman ve mek n sorunu, madde bağımlılığı eğitimlerinde merak ve özendirmeye sebep olunacağı tedirginliği, madde bağımlılığıyla ilgili iletişim kurmaktan ekinilmesi,
- Tedavi uygulamalarında g r len çelişkiler, rehabilitasyon ve sosyal uyum alanındaki boşluk, tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinin azlığı, alandaki boşluğu doldurmaya alışan STK'ların disipline edilememesi,
- Yasa dışı uy sturucu pazarlarında g r len endüstriyel büyüklükteki meblağlara karşın uy sturucu mücadelesine ayrılan kısıtlı bütçe.

2.4.3. Fırsatlar

- Uy sturucuyla mücadeleye dönük toplumsal duyarlılığın güçlü olması,
- Genel olarak aile yapısının güçlü kalması,
- Uy sturucu kullanımının olumsuzluklarına ilişkin

toplumun genel kabulü,

- Başta 15-24 yaş arası ana hedef kitle olmak üzere toplum genelinin yeni medyaya olan yoğun ilgisi,
- Yeni medya unsurlarının etkililiğinin fark edilmesi ve bu araçlarla çok sayıda kitleye ulaşma şansı,
- Uy sturucu ile mücadelenin bilimsel çerçevede yürütülmesine ilişkin iradenin mevcudiyeti,
- 18 yaşa kadar eğitime devam zorunluluğu.

2.4.4. Tehditler

- Türkiye'nin jeostratejik konumu, önemli bir yasal ticaret rotasında bulunması, yasa dışı uy sturucu ticaretinin yasal ticaret yolları üzerinde gerçekleşmesi, bazı uy sturucuların üretildiği bölgelere olan coğrafi yakınlık ve yakın bölgelerde yaşanan kaotik ortam,
- Türkiye'nin sahip olduğu gen nüfus nedeniyle uy sturucu kullanımında hedef ülke potansiyelinin olması, toplum genelinde uy sturucu maddeler hakkındaki bilgi eksikliği,
- Uy sturucu kullanıcılarına dönük erteleme ve denetimli serbestlik uygulamalarında g r len yetersizlikler, uy sturucu kullanımının suç olmadığı algısının oluşması, yeşil veya kırmızı reçeteye tabi psikotrop ilaçların doktor reçetesi olmadan kullanılmasının TCK 191'inci madde kapsamında suç olarak kabul edilmemesi,
- Küresel niteliği olan uy sturucu bağlantılı suçlarda, herhangi bir ülkede yapılan veya yapılmayanların diğer ülkelere dönük kelebek etkisi, ülkelerin egemenlik haklarıyla BM sözleşmeleri arasında uygulama elişkisi,
- Daha ağır uy sturuculara geçiş için ilk basamakta olan esrar maddesinin bireysel kullanımına bazı ülkelerde hoşgörüyle bakılması ve *de facto*⁵ düzenlemeler yapılması, bu gevşetmelerin Türkiye'de de örnek gösterilmesi,
- Uy sturucu bağımlılığıyla mücadelenin siyaset üstü bir olgu olarak görülmemesi,
- İletifim aralarındaki gelişimin etkisiyle yanlış bilginin çok çabuk yayılabilmesi ve bu bilginin doğrulandığı algısının oluşabilmesi, sanal dünyanın kontrol edilemez manipülasyon ve dezenformasyonlarıyla başa çıkamama,
- Medya organlarının farkındalık eksikliği, iletişim

⁵ De facto: Yasa metninde bulunmamasına rağmen fiiliyatta uygulama.

dilindeki aksaklıklar, reyting ve ekonomik kaygularla ajitasyona elverişli ve marjinal bir dilin kullanılması, medya önüne çıkan uzmanların dahi iletişim diline özen göstermemesi,

- Mücadele alanının bireysel reklam ve ekonomik kazanım için kullanılmaya çalışılması,

- Ailelerin bilinç ve farkındalığının yetersizliği, çocuğuna madde bağımlılığını konduramaması ve kabullenmemesi, bunun yanında bağımlı ailelerinin gözetimi, korunması, desteklenmesi konusunda yaşanan yetersizlikler, madde bağımlıları ve ailelerinin sosyal dışlanmaya maruz kalma olasılığındaki yükseklik (Cüceler vd., 2022; Derin & Tapan, 2017),

- Madde bağımlılığında öncelikli hedef kitle olan 15-24 yaş arası nüfusun fazlalığı,

- Üniversitelerin uyuşturucuya mücadele olgusuna yeterli ilgi, özen ve önemi göstermemesi, bilimsel program, araştırma ve yöntemlerde görülen yetersizlik,

- Bazı narkotik maddelerin hastalıkların tedavisinde kullanılma zorunluluğu, narkotik madde imalinde kullanılan ara kimyasalların endüstri, sanayi ve tıp alanında kullanılması, bu bağlamda takip, kontrol ve sınırlamaların güçleşmesi,

- Uyuşturucu mücadelesine dönük olumsuz eleştirilerin fazlalığı, kolluk müdahalesi olmadan ortaya çıkarılamayacak uyuşturucu suçlarında arzla mücadeledeki başarının dahi eleştirilmesi,

- Tütün kullanımının uyuşturucuya geçişte önemli bir etkisinin bulunması, alınan tüm tedbirlere rağmen tütün bağımlılığının sınırlanamaması,

- Merak, özenme, haz, kendini bir gruba ait hissetme gibi duyguların genç nüfusta daha fazla yaşanması, grup aidiyeti ve sosyal öğrenmenin güçlü olduğu gençlik karakteri, sıra dışı davranış kalıplarıyla övünebilen alt kültür ve buna bağlı olarak çoklu madde kullanımında görülen yaygınlık,

- Küreselleşme ve iletişim imkânlarının gelişmesiyle birlikte dünyanın herhangi bir yerinde üretilen herhangi bir uyuşturucunun hızla yayılması, geleneksel kaçakçılık eğilimlerinin yanı sıra internet üzerinden işlenen suçların yaygınlaşması,

- Dünyanın her yerindeki uyuşturucu kaçakçılığı organizasyonlarının birbirleri ve terör örgütleriyle iş birliğinin artarak sürmesi,

- Gelişen kimya endüstrisi nedeniyle uyuşturucu madde çeşitliliğinin artması, NPS⁶ ve ara kimyasalların mücadelenin önemli süjesi haline gelmesi,

- Uyuşturucu kaçakçılığında elde edilen suç gelirlerinin çok çabuk şekilde el değiştirme ve aklanma kapasitesi, suç geliri transferinde kullanılan kripto paraların takibinde güçlük, uyuşturucu ticaretinden kaynaklanan malvarlığının müsaderesinde yaşanan yasal zorluklar (Seydioğulları, 2024).

Tehdit ve zayıflıkların, üstünlük ve fırsatlardan fazla olduğu, hatta avantaj olarak görülebilecek bazı olguların dezavantaja dönebileceği uyuşturucu mücadelesinde kurumsal iletişimin gerekliliği daha da belirginleşir. Sayılan olumsuzlukların bir kısmı da kurumsal iletişimle tersine çevrilebilir.

3. TALEBİN ÖNLENMESİNDE KURUMSAL İLETİŞİM: NEDEN VE NASIL?

Bu bölüm, talebin önlenmesi programlarıyla ulaşılması gereken iç ve dış paydaşların belirlenmesine, çalışmalarda uygulama gerekliliği olan kurumsal iletişimin rolüyle, neden ve nasılına ilişkin önerilerin tartışılmasına ayrılmıştır.

Kurumsal iletişim çalışmalarında hedef kitlenin belirlenmesi önceliklidir. Madde bağımlılığıyla mücadeleye dönük kurumsal iletişim çalışmaları planlanırken geniş kitlelere ulaşma, bu geniş kitle içerisinde ana hedef kitleyi belirleme ve onlar hakkında bilgi edinme amacıyla bir bilgi toplama tekniği olan ve stratejik değer taşıyan, bilimsel kanıta dayalı araştırmalarından yararlanmak gerekir (Biber, 2007; UNODC, 2018).

Türkiye'deki NARKOLOG ve GPS gibi alan araştırmaları, kurumsal iletişim çalışmalarının mahiyetinin ve hedef kitlenin belirlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu araştırmalarından yararlanarak sınıflandırılmaya çalışılan hedef gruplar aşağıdaki başlık altında detaylandırılmıştır.

3.1. Hedef Kitlenin Sınıflandırılması ve Öneriler

Madde bağımlılığı, bireysel ve toplumsal yansımaları nedeniyle tüm toplumu tehdit eden bir olgudur. Bu

⁶ NPS, New Psychoactive Substance. Yeni nesil psikoaktif maddeler; sentetik opioidler, sentetik katinonlar ve sentetik kannabinoidler bu kapsamdadır.

yüzden hedef kitlenin belirlenmesinde zorluk çekileceği düşünülse de davranış değişikliği oluşturulması öngörülen hedef kitlenin sınıflandırılması mümkündür (Tatham, 2010).

Talep önleme programlarının hazırlanması ve güncellenmesinde bilimsel veriler kullanılmalıdır. Profil belirlemede üniversitelerle iş birliği yapılarak akademik çalışmaların sayı ve niteliği artırılmalıdır. Uyuşturucu bağımlılığıyla ilgili ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar ile alan araştırmalarına dönük literatür taraması sürekli olarak yapılmalıdır. Bunların yanında NSB tarafından üretilen ve bilimsel bilgi içeren Atık Su Analizi (Soylu, 2021) ve *İl/İlçe Uyuşturucu Risk Durumu* (Soylu, 2022) gibi raporlamalar, paydaşların yaşam alanlarıyla ilgili farkındalıklarının oluşması ve epidemiyolojiye katkı sağlanması amacıyla kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

Madde bağımlılığıyla mücadelede iç ve dış paydaşları kapsayan etkili, sürekli, davranış değişikliği oluşturabilecek, etkinlik analizlerinin sıkça yapıldığı ve paydaş profiline göre tematik bir iletişim stratejisi uygulanmalıdır. Yeni bağımlıların oluşması bu yolla sınırlanabilir.

3.1.1. 15-24 Yaş Grubu

Uyuşturucu kullanma riski yüksek olan, aralarında lise ve üniversite öğrenimi gören gençlerin de bulunduğu 15-24 yaş grubuna dönük talep önleme programlarına ağırlık verilmesi gerektiği düşünölmektedir (Bulut & Yeşilkayalı, 2020).

Bu noktada profil çalışmalarında görölen çelişkiye değinmekte yarar vardır. Madde kullanıcılarının öğrenim durumu profilinin belirlendiği alan araştırmalarında, talep önleme programlarının verimliliğini de etkileyebilecek bir tezat mevcuttur. NARKOLOG sonuçlarına göre kolluk yakalamalarıyla ulaşılan uyuşturucu kullanıcıları arasında öğrenim durumu lise ve üzeri olanlar %30 civarındadır. Bu açıdan, %70 oranındaki bir grup lisede başlayan madde bağımlılığı eğitimleriyle hiç karşılaşmamıştır. Nitekim MEB ve TÜİK tarafından yayımlanan istatistikler zorunlu eğitime devam etmeyenler konusunda açıklayıcıdır. Her dört çocuktan biri okul hayatı dışında kalmaktadır (TBMM, 2024; Evrensel, 2022; Yılmaz vd. 2020). Bu tespit doğrultusunda okul devamlılığı aksayan bireylere ulaşılmalıdır. Kişi kimliklerinin

belirlenmesi MEB kanalıyla, onlara ulaşılma ise Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bağlıları aracılığıyla gerçekteşebilir. Bunlarla meslek odaları ve e-devlet uygulaması gibi dijital uygulamalar kanalıyla iletişim kurulabilir.

Arzla mücadele başlığı çalışmamız kapsamında olmamasına rağmen, lise ve üniversite öğrenim düzeyinde olanlara yeterince müdahale edilememesinden dolayı, kolluk birimlerinin mevcut arzla mücadele stratejilerini gözden geçirmesi ve çabalarını artıracak kurumsal yapılanmalara gitmesi gerektiği önerilmektedir.

Diğer taraftan GPS verilerine göre öğrenim durumu lise ve üzeri olanların oranı ise %58.3'tür. Bu açıdan da lise ve üniversitelerde uygulanan programların yetersiz olduğu ve amacı karşılayamadığı söylenebilir. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın kurumsal iletişim sistematikiyle hedef kitleye ulaşma ve başarı sağlama olasılığı yüksektir.

3.1.2. 18 Yaş Üzeri Bireyler

3.1.2.1. Yetişkinler / Ebeveynler

Alan araştırmalarının sunduklarına göre Türkiye'de madde kullanım sorunu daha çok erkeklerde görölmektedir. Kadınların bu olguya uzak durması ve NARKOLOG'ta madde kullananların %91'e yakınının annelerinin ev hanımı olduğunun tespiti, özellikle annelere ve anne adayı yetişkin kadınlara dönük eğitim ve iletişim faaliyetlerinin yoğunlaşması düşünceimizi güçlendirmektedir.

NARKOLOG verilerine göre, uyuşturucu kullananların yarıya yakını maddeyi kendi evinde tüketmektedir. Bunların da büyük çoğunluğu aileleriyle birlikte yaşamaktadır. Araştırmaya göre ailelerin çocuklarının madde kullandığını fark edemediği yüksek oranda ortaya konmuştur. Madde kullanımını fark edenler ortalama 14 ay sonra haberdar olmaktadır. Çocuklarında uyuşturucu kullanımını fark etmemeye veya bilgi edinmede gecikmeye, uyuşturucu kullanıcılarının ebeveyn öğrenim durumları da etkili olabilir. Yine NARKOLOG araştırmalarına göre annelerde lise ve üzeri öğrenim durumu oranı ortalaması %4.3, babalarda %7.9'dur. Bu süre, bağımlılığın gelişmesine -kısmen kullanım sıklığına bağlı olmakla birlikte- yeterlidir. Madde kullanımının bağımlılığa dönüşmemesi için erken tespit ve müdahalenin gerekliliği, ebeveynlere

dönük bilinçlendirme ve farkındalık programlarını önemli hale getirmektedir.

Yetişkin hedef grupları arasında, anneler öncelikli olmak üzere ebeveynler, anne ve baba adayı yetişkinler, uyuşturucuyla mücadele alanında görevli tüm meslek grupları, meslek odaları, özel güvenlik görevlileri, belediye görevlileri, muhtarlar, alanda yer alan sivil toplum kuruluşları, silah altına alınanlar, ceza/tutukevleri ve göçmenler sayılabilir. Çoğunluğa ulaşabilmek bakımından asker, polis, öğretmen, din görevlileri ve sağlık personeli gibi meslek grupları ile okul aile birlikleri önemlidir.

3.1.2.2. Üniversiteler / Uyuşturucuyla Mücadele Alanında Görevlendirilenler

Üniversite öğrencileri ve uyuşturucu mücadelesinde yer alan kamu personeli talebin önlenmesi programlarında hedef kitleler arasındadır.⁷ Uygulanacak programlar, kendi hayatlarına ve paydaşlarına katkı sağlayacak, kurumsal iletişimin tesisi ve sürdürülmesine olumlu olarak yansıtacaktır.

Bir ve diğerlerine göre (2019) kurumsal iletişim profesyonellerin görevidir. Ancak kamu kurumlarındaki iletişim uzmanı profesyonellerin sayısı ve müdahalesi yeterli olmayabilir. Mücadele alanında çalışma yapan kamu kurumları ve STK'lardaki iç paydaşların tamamı kurumsal iletişimin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Bu bağlamda etkili bir iletişimi gerçekleştirebilmek adına, sahada faaliyet yürüten kamu kurumlarında veya STK'larda görev yapan çalışanların da önleme programlarına tabi tutulması gereklidir. Talebin önlenmesinde kurumsal iletişim, çalışanlarla kurum arasında çimento işlevi görecektir. İç paydaşları yapılan işin önemine ikna etmeden gönüllülüğü ve başarıyı sağlamak mümkün olmayabilir (Gürgen, 1997; Seydioğulları, 2022). Kurumsal iletişim çalışmalarıyla, kendileri veya yakın çevrelerinde de madde kullanım

⁷ 14.02.2019 gün ve 30686 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2019/2 Sayılı, Bağımlılık ile Mücadele konulu Cumhurbaşkanlığı Genelgesiyle, Cumhurbaşkanı Yardımcısı başkanlığında, Adalet, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler, Çevre ve Şehircilik, Gençlik ve Spor, Hazine ve Maliye, İçişleri, Millî Eğitim, Sağlık, Tarım ve Orman, Ticaret, Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Cumhurbaşkanlığı Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu Başkan Vekilinin katılımıyla Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu oluşturulmuştur. Sayılanlara bağlı olarak görev yapanlar talebin önlenmesinde hedef kitle arasındadır.

bozukluğu görülebilecek iç paydaşlarda farkındalık ve kuruma olan aidiyet duygusu artırılabilir, iletişim uzmanı profesyonel açığı kapatılabilir, kurumun saygınlık ve itibarına katkıda bulunulacaktır.

Gelecekte uyuşturucuyla mücadele alanında yer alması muhtemel kamu görevlisi adaylarına öğrenim gördükleri üniversitelerde kolaylıkla ulaşılabilir. Bu kapsamda ve öncelikle, üniversitelerde uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele enstitüleri ve bilim dalları oluşturulmalı, var olanların etkinliği artırılmalıdır. Üniversitelerde madde bağımlılığına ve talebin önlenmesine yönelik programlar yaygınlaştırılmalı, güncellenmeli ve geliştirilmelidir. Böylelikle hedef genç gruplara kolaylıkla ulaşılabilir ve iç paydaş adayları olan öğrencilere meslek öncesi bir program uygulanabilecektir. Bu yolla üniversitelerden mezun olanlar kamu görevlisi olamasa da bir önleme programına tabi tutulmuş olacaklardır. Ayrıca akademisyenlerin alana dahil edilmesiyle, bilimsel araştırmaların sayısı ve etkinliğinin artırılması ve kurumsal iletişim çabalarının bilimsel tabana oturması sağlanabilir.

Madde bağımlılığıyla mücadelede doğru, etkili ve olumlu bir iletişim dili oluşturulması ve kurumsal iletişim açısından medya organlarının etkisi tartışmasızdır. Bu noktada iletişim fakülteleri ayrı bir anlam kazanmaktadır. Alanda görev yapan her kamu kurumunun veya STK'nın en az bir üniversite ve iletişim fakültesiyle koordine olması, kurumsal iletişimde profesyonel desteğe katkı sağlaması bakımından gerekli ve zorunludur.

3.1.2.3. Göçmenler

Türkiye, 1990 yılından bu yana ülke periferinde yaşanan politik-kaotik değişikliklerden kaynaklı olarak farklı ülkelerden yoğun göç dalgasına maruz kalmaktadır. Milyonlarca kişi ülkelerinden ayrılarak Türkiye'de yaşamaya başlamıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2024). Göçmenler yaşadıkları yerlerin kültür ve hayat biçimlerini de beraberlerinde Türkiye'ye getirmektedir. Bunlardan biri de kendi ülkelerinde uyuşturucu kullananların madde kullanımı ve bağımlılığında kabul ettikleri davranış kalıplarıdır. Bu nedenle madde bağımlılığıyla mücadelede talebin önlenmesi bakımından eğitime tabi tutulacak hedef kitle arasına göçmenler de alınmalıdır.

3.2. Talep  nleme Programlarında Bağlam ve Tematik Yaklaşım

3.2.1. Tek Seferlik Eğitim Uygulamaları

Seminer ve konferans gibi tek seferlik programlarda hedef grup profiline göre eğitim/iletişim modülleri düzenlenmeli, bu modüllerde açık, anlaşılır bir dil ve doğru bilgi kullanılmalıdır. Eğitim modüllerinin hazırlanmasında konsensüs gereklidir. Modüller uy şturucuyla mücadele alanındaki görevlilerden oluşan çalışma grupları vasıtasıyla, hedef profiline uygun görseller de kullanılarak hazırlanmalı, tüm Türkiye’de uygulamaya başlamadan önce pilot çalışmalar yapılmalı, aksayan yönlere ve günün şartlarına göre revize edilmelidir. Modüller hazırlanırken akademisyenlerden yararlanılmalı, bilimsel araştırmalarla tespit edilmiş kullanıcı profili, madde kullanma nedenleri etraflıca değerlendirilmeli ve dikkate alınmalıdır. Bu modüllerin dışında hazırlanmış olanlar çalışma grupları tarafından değerlendirilmeli, esasta karşıtlığı görülenlerin uygulanmasına izin verilmemelidir. Diğer iletişim materyallerinin hazırlanmasında da benzeri yönteme uyulmalıdır.

Eğitim sırasında gerçekleştirilen  n ve son test uygulamaları ile harici araştırmalarla etkinlik analizleri yapılmalı, programın aksayan yönleri güncellenmeli ve ideal programlara ulaşım sağlanmalıdır. Son test sonrası katılımcıların yönelttiği sorular mutlaka yazılı alınmalı, yanıtlanabilecek düzeyde olanlar karşılanmalı, yanıtlamakta güçlük çekilen veya mahsur g r len sorulara eğitim sırasında yanıt vermek yerine uzman görüşleri alınmalı, soru havuzu oluşturulmalı, soru ve yanıtlar yapılandırılacak dijital sistemde tüm uygulayıcılara açılmalıdır.  n ve son test uygulamalarında uy şturucu maddelere ve bağımlılığına dönük algı da  l mlmelidir. Tek seferlik eğitimlerin süresi de temaya göre belirlenmelidir. Dikkati ve farkındalığı sağlayabilmek adına uygulama süresi de olabildiğince kısa tutulmalıdır. Yetişkin programlarında uzaktan eğitim yöntemi tercih edilebilir.

Eğitimleri uygulayacak olanların belirlenmesi de önemlidir. Uygulayıcılara pedagojik formasyon uygulanmalı ve grup halinde çalışmaları sağlanmalıdır. Bu yolla ilgili hedef kitleye uygun format rlerin

yönlendirilmesi sağlanabilir. Narkotik polisi, yoğun saha tecrübesi ve kurumsal iletişime dönük faaliyetlerinin varlığı sebebiyle tüm uygulayıcı gruplarda görevlendirilebilir (Seydioğulları, 2022). Narkotik polisinin yanında, rehber öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, doktorlar ve psikologlar da eğitim gruplarında yer alabilir. Uygulayıcıların mesai ve özlük haklarında düzenleme yapılmalı, eğitim etkinliklerinin lojistik ihtiyaçları “En İyi Narkotik Polisi Anne” eğitim programında olduğu gibi mülki idare amirlikleri ve yerel yönetimler kanalıyla karşılanmalıdır (Yenişehir Kaymakamlığı, 2021).

Çeşitli iletişim kanallarından yararlanarak yetişkinlere kolayca ulaşabilmek mümkündür. Yetişkinlere uygulanacak tek seferlik eğitimlerde maddelere ve bağımlılığına ilişkin detaylar verilmelidir. Katılımcılara, madde kullanımının nasıl fark edileceği, aile içi iletişim, ilden ile, bölgeden bölgeye değişebilen sokak jargonu, uy şturucu maddelere ilişkin genel bilgi, kullanıma ve ticaretine dönük bilgiler,  z m merkezleri ve yasal durum aktarılmalıdır (Seydioğulları, 2022; NSB, 2024).

Gençlere dönük programlar oluşturulurken konferans ve seminer gibi tek seferlik programlara çok sıcak bakılmamaktadır (WHO, 2006). Yine de genç temasına dönük eğitim modülüne ve yetişkinlerde olduğu gibi uygulayıcı eğitmen gruplarına ihtiyaç vardır. Lise ve  niversite öğrencilerine dönük eğitimlerde yüz yüze iletişim tercih edilmelidir. Lise ve üniversitelerdeki tek seferlik eğitimler mutlaka yüz yüze yapılmalıdır. Programlara sosyoekonomik olumsuzlukları ve riski yüksek bölgelerden başlanmalıdır.

Ülkemizde yerleşik yabancı göçmenlere dönük eğitimi ağırlık verilmeli, bunlarda da davranış değişikliği amaçlanmalıdır. Göçmenler için tek seferlik eğitim modülleri kendi dilleriyle hazırlanmalı, varsa o dili bilen personel yoksa tercüman aracılığıyla sunulmalıdır. Göçmenlere uygulanacak programlarda Türkiye’deki yasal ve kültürel durum mutlaka aktarılmalıdır.

3.2.2. Okul  ncesinden Yetişkinliğe Talebin  nlenmesi: Sorunlar ve öneriler

Çocuklar için hazırlanacak talebin önlenmesi programları bütüncül bir yaklaşımla ve yinelenen müdahalelerle uygulanmalıdır. Okul öncesinde

başlanacak programlarla çocukların hayatları boyunca sağlıklı yaşamalarına ve uyumlu sosyal davranışlara dair becerileri geliştirilmelidir. Diğer taraftan sorgulama becerisinden yoksun bireyler akran baskısına açık olacağından, çocukların dinleme, anlama ve eleştirel düşünme becerileri de artırılmalıdır.

Okul idareleri, rehberlik servisi ve öğretmenler, okul programları açısından merkezi önem taşır. Okuldaki talep önleme programları öğrenim değil bir eğitim faaliyetidir, ders içeriği olarak görülmemeli ve sürekliliği sağlanmalıdır. Algı ve davranış değişikliği gerçekleştirebilecek programlar uzmanlar tarafından ve toplum kültürüne uygun olarak hazırlanmalı, üniversiteye kadar tüm şubelerde karşılıklı etkileşime açık ve uzun vadeli planlanmalıdır. Becerilerin geliştirilmesi ders saatine sıkıştırılmamalı, toplumsal ve bireysel kazanımların öğretimden önemsiz olduğu düşünülmemeli, program denetimleri üzerinde ciddiyetle durulmalı ve sürdürülebilirlik sağlanmalıdır (Aktan vd. 2018; Üçüncü & Dikici, 2022).

Okullarda etkili bir talep önleme veya eğitim programlarının oluşturulması ve uygulanması ile davranış değişikliği oluşturulabilir, madde kullanımına soğuk bakış sağlanabilir. Okul öncesinden başlayıp üniversiteye kadar sürdürülecek beceri geliştirme program ve uygulamaları tek seferlik eğitimlerin yetersizliğini giderebilecek, sadece madde kullanımını değil okul terkleri ve diğer suç oranlarını da azaltabilecektir (WHO, 2006).

Türkiye’de okullarda uyuşturucu bağımlılığına ilişkin eğitimler lise çağında başlamaktadır (Yılmaz, 2014). Bu eğitimlerde Yeşilay’dan formasyon alan rehber öğretmen ve sosyal hizmet uzmanları yer almaktadır. Ancak sorun madde bağımlılığı eğitimlerinin uygulanmasında yaşanmaktadır. Gençlerde var olan merak ve özenme duygularının, özellikle liselerde OBM modülünü uygulamakla görevlendirilenlerde tedirginliğe yol açtığı düşünülmektedir. Uygulayıcıların kendilerini madde bağımlılığı uzmanı olarak görmemesi, merak oluşturma ve özendirme korku ve tedirginliği, uyuşturucu bağımlılığı bahsine girmelerine engel olabilmektedir. Rehberlik servisinin, okullarda uygulamaya ilişkin yeterli zaman ve mekânı bulamamaları da ayrıca sorun oluşturmaktadır. Eğitim olgusunun başlangıcı ve önemli unsurlarından biri olan aileler de uyuşturucu bahsiyle ilgili çocuklarıyla

konuşmanın doğru olmadığını düşünmektedir (Aktan vd. 2018). Bu makaleyi okuyanların, lise veya üniversitede öğrenim gören yakınlarına “okullarında uyuşturucu bağımlılığına dönük eğitim görüp görmediklerini” sorduklarında alacağı yanıtlar tespitlerimizi güçlendirecektir.

Uyuşturucu maddeler ve kullanımının sonuçlarına ilişkin farkındalığın olmaması, savunmasızlığı artıran ve davranış değişikliğini olumsuz etkileyen etkenlerden biridir (UNODC, 2018). Merak ve özenme duygularının harekete geçmesinde ne söylendiği değil nasıl söylendiği belirleyicidir. Merak, özenme, akran baskısı, bir gruba ait hissetme gibi olgularla başa çıkabilmenin yolu etkin, verimli, sürekli ve olumlu davranış biçimi oluşturacak iletişim çalışmalarından ve koruyucu faktörlerinin aktarılmasından geçer (Üçüncü & Dikici, 2022).

Liselere dönük eğitim programlarında öğretmenler dışında madde bağımlılığından uzak ve lider karakterli akranlar da kullanılabilir (WHO, 2006). Programlarda sadece bilgi vermeye ve “hayır” demeye dönük eğitimler davranış değişikliği oluşturmada yetersiz kalabilir. Uyuşturucu kullanımına sebep olan etkenler tespit edilmeli ve bunlar üzerinde talep önleme programlarında titizlikle durulmalıdır. Kullanıma neden olan etkenler öğrencilerin yaşadıkları bölgeye göre değişiklik arz edebilir. Öğrencilerin zihinlerindeki uyuşturucu algısı ve kullanıma neden olabilecek imaj silinmelidir. İlk denemeye önemli katkısından dolayı, maddenin birey üzerinde oluşturduğu sahte haz ve iyi oluş hali ile sorunlardan uzaklaşma duygusunun yapaylığından bahsedilmeli, sorun çözücü olarak görülecek maddenin kendisinin daha büyük sorun haline geleceği vurgulanmalıdır (Uzbay, 2018; Kennett vd. 2013, WHO, 2006). Deyim yerindeyse bir tuşla her türlü bilgiye ulaşabilecek gençlere, uygun bir iletişim diliyle uyuşturucu isim ve jargonu anlatılabilir. Akranlar arasında uyuşturucu kullanımını teşvik edici başlıca tanımlamalar vardır. Bunlar arasında; uyuşturucu maddelerin dikkati topladığı, uyku ihtiyacı hissettirmede, zayıflattığı, cinsel gücü artırdığı, sorunlardan uzaklaştırdığı, bazı hastalıkları tedavi ettiği veya bitkisel uyuşturucuların bir zararının olmadığı söylemleri bulunmaktadır. Bu söylemlerin yaratacağı algı kırılmalı, bilimsel gerekçeleri açıklanarak yok edilmelidir.

Çocuk ve gençlerin kafalarındaki uyuşturucu algısı tersine çevrildiğinde, uyuşturucu kullanmanın özel bir durum olmayacağını idrak edebilenler ve neyin akıllıca olduğunu kavrayabilecek zekâ seviyesinde olanlar madde kullanmayı denemeyeceklerdir. Korkutma belki caydırıcı olarak görülebilir ancak ölüm genç yaşa uzak bir kavramdır. Genç yaş için iktidarsızlık, güzelliğın bozulması, cilt ve dişlerde görülecek olumsuzluklar, davranış değişikliğinde daha belirleyici olacaktır (WHO, 2006). Ana sınıfına başladığı andan itibaren yaşam ve sosyal becerileri geliştirilmiş, sağlıklı bir hayatı kanıksamış birey, uyuşturucu kullanımı konusunda yansıtılan algıdan ve ayartmalardan ancak bu yolla uzaklaşabilir (Ummanel vd. 2020).

3.2.3. Yetişkinler

Okul programı için öngörülenlerin hayata geçirilmesi durumunda, toplum içinde uzun vadede köklü bir davranış değişikliği sağlanabilecektir. Ancak yine de yetişkinlere dönük talep önleme programlarına da ihtiyaç vardır.

Ebeveyn-okul, aile-çocuk iletişimini sağlama ve aile-çocuk ilişkilerini geliştirme programları talebin önlenmesine olumlu olarak katkı sağlayacaktır (WHO, 2006). Uyuşturucu maddeler ve madde bağımlılığı konularında yetişkinlere yönelik danışmanlık sistematığı oluşturulmalıdır. Yetişkin danışma merkezlerinin kamu kurumları bünyesinde oluşturulması tercih edilmelidir. STK'lar danışma alanında bulunmalı, danışma hizmeti yaygınlaştırılmalı, belirlenecek ilkeler doğrultusunda sürece katılmalı ve oluşturulacak standart programlarla faaliyet sürdürülmelidir. Etki analizleriyle bu programların güncellenmesi sağlanmalıdır.

Karşılaştırmalı yazında, etkinlikleri araştırmalarla kanıtlanmış talep önleme ve danışma programlarına rastlanmaktadır (Bulut & Yeşilkayalı, 2020; Tekin & Yavuz, 2018).

Üniversitelerde talep önleme, lisans bölümü ayırt etmeden ve davranış değişikliğini sağlayacak şekilde uygulanmalıdır. Özellikle bir önceki başlıkta önemi net olarak ortaya konan öğretmenlerin, madde bağımlılığına dönük farkındalık ve bilinç düzeylerinin lisans eğitiminde artırılması için eğitim fakültelerinde oluşturulup uygulanacak programlar belirleyici olacaktır.

3.2.4. Tütün ve Tütün Mamulleri Bağımlılığı

Uyuşturucu maddelerin kullanımında bir hiyerarşinin varlığı kabul edilir ve bu hiyerarşinin ilk basamağında esrar maddesi bulunmaktadır (Saygılı & Özden, 1991; NSB, 2020b). NARKOLOG verilerine göre de ilk başlama maddesi esrardır (%77,2). Türkiye'de bir ceza yaptırımını öngörülme-yen tütün kullanımıyla ilgili veriler de önemlidir. NARKOLOG araştırmalarına göre uyuşturucuya başlamadan önce tütün kullanımı oranı oldukça yüksektir (%82). Uyuşturucu kullanmadan önce tütün kullanımının yoğun görülmesi, tütün ve ürünlerine esrardan önce dikkat edilmesi gerektiğini düşündürmelidir (Ögel, 2010).

Elbette her tütün kullananın uyuşturucu kullanmaya başlayacağı söylenemez ama tütün kullanımına ilişkin davranış kalıplarının uyuşturucu kullanımına katkı sağladığı ifade edilebilir. Bu çerçevede özellikle tütün bağımlılığına yönelik tedbir ve uygulamaların gözden geçirilmesi, uyuşturucu kullanımıyla ilişkili olan tütün bağımlılığına yönelik eğitimlerin daha yoğun ve nitelikli hale getirilmesi gerekmektedir. Okullarda uygulanması önerilen beceri geliştirme programlarının tütün kullanımını sınırlandırma açısından da fayda sağlayacağı düşünülmektedir (UNODC, 2018).

3.3. Talebin Önlenmesinde Kurumsal İletişim Araçları

Madde bağımlılığıyla mücadelede etkili bir içsel ve dışsal kurumsal iletişim için yazılı, sözlü, görsel/işitsel, geleneksel ve yeni medya araçlarının tamamı kullanılmalıdır. Ancak yeni medya araçlarına ağırlık verilmelidir. Son yapılan araştırmaya göre Türkiye'de hane halkı İnternet kullanımının %88.8'e ulaştığı tespit edilmiştir (TÜİK, 2024). Bunda genç kuşağın yeni medya araçlarına ve sosyal paylaşım ağlarına olan düşkünlüğü, kısa, görsel ve işitsel içeriklerin tercihi, üretilen içeriğın kolaylıkla tüketilebilmesi ve iletişim teknolojilerinin ulaştığı noktanın etkisi olduğu kadar, kamu kurumlarının da bu yöne evrilmesinin etkili olduğu söylenebilir (Koçyiğit, 2022; Tortop, 2009).

Gençlerin ceplerinde adeta dünya ile dolaşmaları, zayıflık oluşturduğu ölçüde fırsat olarak da görülebilir. Sanal alemin dezenformasyon ve olumsuzluklarıyla yine sanal alemde doğru bilgiye ulaşımın sağlanmasıyla baş edilebilir (Kırık, 2017).

Madde bağımlılığıyla mücadelede daha çok gençlere ve önceliklerine hitap edebilen, doğru bilgiye ulaşılabilecek, kapsamlı bir web sayfası oluşturulmalıdır. Talebin önlenmesine dönük iletişim çalışmalarında iç ve dış paydaşların yararlanabileceği teknoloji tabanlı uygulamalar yoğun olarak üretilmelidir. Çalışmalarda sanat, spor ve siyaset dünyasının önde gelen isimlerinden ve organik takipçi sayısı yüksek hesaplardan yararlanılabilir.

Gençlerin çokça vakit geçirdiği sosyal ağ platformları ve oyun uygulamaları kamu spotları ve kısa filmlerin sergilenme alanı olarak görülebilir. Aynı amaçla televizyon, sinema, tiyatro gibi geleneksel medya araçları da kullanılabilir. Her yıl bir temada düzenlenecek yarışmalarla gençlerin ilgisi çekilebilir. Bu yolla bilinçlendirme sağlanıp farkındalık artırılabilir.

SONUÇ

Türkiye’de uyuşturucu maddelere talebin önlenmesine ilişkin strateji belgeleri oluşturulmakta, bir önceki belgeye göre daha fazla gösterge ve hedefler belirlenmekte, yoğun çaba harcanmaktadır. Kamu veya STK’larda görevli uygulayıcılar bazı faaliyetlerde bulunmakta, çalışmalarını istatistiklere dökmekte ancak etkinlik analizleri yeterli düzeyde yapılamamaktadır. Koordinasyon ve sekretarya birimi olan Sağlık Bakanlığı’nın kurumlara dönük yaptırım şansı bulunmamaktadır. Okullar sadece öğretim alanı olarak görülmekte, eğitim uygulamalarında yetersizlikler yaşanmaktadır. Epidemiyolojik değerlendirmeye bakıldığında uyuşturucu kullanıcıları ve bağımlı sayılarında görülen artış, belge, çalışma ve istatistiklerdeki iyi halle tezat oluşturmaktadır.

Madde bağımlılığındaki artışın, sadece metin içerisinde aktarılan mücadele zafiyetleriyle açıklanması elbette zordur. Kentleşme ve modernleşme sorunları, gettolar, güçlü alt kültür ve sosyal öğrenme kapasitesinin yüksekliği, sosyoekonomik durum, yasal yetersizlik ve boşluklar, yasal boşluğun madde kullanmanın suç olmadığı algısına yol açması, kişisel beklentiler ve sorunlar, acıdan uzaklaşma-hazza kavuşma psikolojisi, bireysel ve ailevi sorunlar, kalıtsal durum, maddeye ulaşılabilirliğin engellenememesi gibi birçok etken madde kullanımına neden olabilmektedir. Bunların yanında bireylerin yaşı, fiziksel özellikleri, inanışları,

sosyoekonomik durumları, eğitim seviyesi ve toplumsal sınıfları gibi etkenler uyuşturucu kullanımı veya bağımlılığı açısından belirleyici değildir.

Çalışmadaki sorgulama ve öneriler, sürdürülen mücadelenin toplumsal hayata yansıtılması amacıyla. Türkiye’de talebin önlenmesine ilişkin amaç ve hedeflerde yeni bir bakış açısına ihtiyaç vardır. Programların odak noktası yeni uyuşturucu kullanıcılarının sınırlandırılması olmalıdır. Bu da etkili bir kurumsal iletişimle gerçekleştirilebilir. Bilimsel kanıtlar ve araştırmalarla desteklenen, kurumsal iletişime ağırlık veren talep önleme ve eğitim programları oluşturulmalı ve bunlara yeterli bütçe ayrılmalıdır. Programlar mevzuatla desteklenmeli, çok aktörlü mücadelenin koordinasyonu denetim ve yaptırımlarla etkili biçimde gerçekleştirilmelidir.

Talebin önlenmesiyle mücadele etkili ve ekonomiktir. Ancak programların sürdürülebilirliği için kurumsal iletişim stratejileriyle hareket edilmesi, çalışmaların bilimsel tabana oturması, hedef kitle profiline uygun tematik eğitim programlarının hazırlanması, düzenli veri toplanması, ölçülebilmesi, programların etki analizlerinin sürekli şekilde yapılması, iç ve dış paydaşların sürece katılımının sağlanması, planlama, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinin titizlikle takip edilmesi gereklidir.

Talebin önlenmesine yönelik kurumsal iletişimde öngörülen tüm başlık ve çalışmaların, yazılı mevzuat metinleriyle koruma altına alınması, değişen koşullara göre hızlıca revize edilmesi önemli ve gereklidir. Bu yapılsa faaliyetlerin sürdürülebilirliği sağlanabilecek, muhtemel yönetici ve çalışan değişikliklerinden etkilenilmeyecektir.

Uyuşturucu mücadelesiyle görevli kamu kurumları ve STK’ların çağa ayak uydurması, teknolojik gelişmeler ve iletişim alanında yaşanan değişimlerin takip edilmesi, yeni medya unsurlarıyla yapılan çalışmaların geleneksel medya araçlarıyla desteklenmesi, buna göre talep önleme strateji ve programlarının geliştirilmesi elzemdir. Günümüzde neredeyse her gün gelişen yeni teknolojiler farklı iletişim stratejilerinin oluşturulması için kullanılabilir. Bu sağlandığında paydaşlar nezdinde de itibar sağlanacaktır.

İç paydaşlara dönük önleme programlarının uygulanması, personelin aidiyet ve motivasyonunu

artırıcı düzenlemelere kavuşulması, alınan kararlara çalışan katılımının sağlanması ve kurumsal iletişimi güçlendirmeye yönelik stratejilerin planlanması önerilmektedir. Bu durumda çalışanların kuruma bağlılığı artacak ve bir kurum kültürü oluşabilecektir. Bu sayede kendisi veya yakınları da madde bağımlılığının hedefi olabilecek personel nezdinde, mücadele ve çalışmaların görevden çok gönül verilmesi gereken bir olgu olduğu algısı güçlenecektir.

Arzla mücadele başlığında görev yapmasına rağmen NSB ve bağlı birimlerinin önleme programları ve bu birimde yürütölen kurumsal iletişimin, çalışmada aktarılan görüşlere yakınlığından bahsedilebilir.

Türkiye’de madde kullanım epidemiyolojisine ilişkin yapılan hesaplamalarda ve elde edilen bilimsel verilerde, kolluk ve adli makamların uyuşturucu kullanım suçlarına dönük müdahalelerinde, kamu kurumlarına ve alandaki STK'lara, sağlık kuruluşlarına ve sosyal uyum merkezlerine yapılan başvurularda, uyuşturucu suçlarıyla ilgili ihbarlarda, madde bağımlılığı danışma hatlarına yөнelen çağrı sayılarında, doğrudan ve dolaylı madde bağlantılı ölümlerde organik bir azalma sağlandığında ve bu düşüşlere istikrarlı olarak aynı zaman diliminde rastlandığında, talebin önlenmesi özelinde uyuşturucu mücadelesinde başarıya ulaşıldığı varsayılabilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı-Vural, Z. B. & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.
- Akıncı-Vural, Z. B. & Bat, M. (2015). *Teoriden pratiğe kurumsal iletişim*. İletişim Yayınları.
- Aktan, O., Yılmaz, M. & Yılmaz, M. (2018). Ortaokullarda uygulanan bağımlılıkla mücadele programının etkinliğinin değerlendirilmesine yönelik yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5: 637-664.
- Argenti, P. A. (2009). *Corporate communication*. McGraw Hill.
- Aydın, A. H. & Taş, İ. E. (2013). *Kamu yönetiminde halkla ilişkiler*. Seçkin Yayınları.
- Balmer, J. M. T. & Gray E. R. (1998). Managing corporate image and corporate reputation. *Long Range Planning*. 31(5), 695-702.
- Biber, A. (2007). *Halkla ilişkilerde temel kavramlar*. Nobel Yayınları.
- Bir, Ç. S., Geysi, N. & Cornelissen, J. (2019). "Kurumsal iletişimin tanımlanması". *Kurumsal İletişim* (Ç. S. Bir ve İ. K. Suher, Ed.). 25-41. The Kitap Yayınları.
- Bulut, T. & Yeşilkayalı, E. (2020). Çocuk ve gençlerde madde bağımlılığına yönelik programların incelenmesi. *Sebahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 27-32.
- Can, B., Mahitapoğlu, H., Yaman, V. & Kırbaşoğlu, Z. (2015). *Türkiye'de gençlik ve uyuşturucu madde sorunu*. SEKAM Yayınları.
- Coşkunol, H. (2019). Gençlik ve Madde Kullanımı. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, Güz, 52, 68-73.
- Cüceler, S., Yılmaz, M. & Türkleş, S. (2022). Madde bağımlısı bireylerin yaşadığı psikososyal sorunlar, uygulanan kanıt temelli müdahaleler ve hemşireliğin rolü. *Bağımlılık Dergisi*, 23(1), 105-110.
- Derin, M. & Tapan, M. G. (2017). Madde bağımlılığı ve sosyal dışlanma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 10, 26-36.
- Eraslan, L. (2018). *Sosyal medya ve algı yönetimi*. 1. Baskı. Anı Yayıncılık.
- Gerbner, G. (1967). "Mass media and human communication theory". *Human Communication Theory* (E. Frank, Ed.). 40-60. Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Görgülü, T. (2019). Madde kullanım risk faktörleri ve madde kullanım davranışının sonuçları: madde kullanıcılarının deneyimlerine ilişkin nitel bir çalışma. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 511-538.
- Güçdemir, Y. (2012). *Sanal ortamda iletişim*. Derin Yayınları.
- Gürgen, H. (1997). *Örgütlerde iletişim kalitesi*. Der Yayınları.
- Hooghiemstra, R. (2000). Corporate communication and impression management-new perspectives why companies engage in corporate social reporting. *Journal of Business Ethics*, 27(1-2), 55-68.
- Işık, M. (2013). Türkiye'de madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele politikasının stratejik iletişim yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı Genel Gazetecilik Bilim Dalı.
- Kazancı, M. (2016). *Kamuda ve özel kuruluşlarda halkla ilişkiler*. Turhan Kitapevi.
- Kennet, J., Matthews, S. & Snoek, A. (2013). Pleasure and addiction. *Frontiers in Psychiatry Hypothesis And Theory Article*, 4, 1-10.
- Kırık, A.M. (2017). Yeni medya aracılığıyla değişen iletişim süreci: sosyal paylaşım

- ağlarında gençlerin konumu. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 230-261.
- Koçyiğit, M. (2018). *Etkili iletişim ve duygusal zekâ*. Eğitim Yayınevi.
- Koçyiğit, A. (2022). Kamusal iletişim sürecinde sosyal medya kullanımı: İletişim Başkanlığı Twitter hesabı üzerinde bir inceleme. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, 8, 56-77.
- Oktay, M. (1996). *Halkla ilişkiler mesleğinin iletişim yöntem ve araçları*. Der Yayınları.
- Ozan, M. S. (2019). Kurumsal iletişim yöntemi ve halkla ilişkiler. *International Social Sciences Studies Journal*, 5(30), 743-748.
- Ögel K. (2005). Madde kullanım bozuklukları epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri*, 1(47), 61-64.
- Ögel, K. (2015). *Bağımlılığı anlamak gerek. Bağımlı aileleri için rehber kitap*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Peltekoğlu, F. (2012). *Halkla ilişkiler nedir?*. Beta Yayıncılık.
- Seydioğulları, İ. H. (2022). Kamusal hizmetlerin etkinliğini artırmada kurumsal iletişimin stratejik önemi: Emniyet Genel Müdürlüğü narkotik suçlarla mücadele birimleri. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bilim Dalı.
- Seydioğulları, İ. H. (2024). Uyuşturucu ticaretinden sağlanan kara paranın aklanması suçunda ispat yükümlülüğü. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Eylül-Ekim 174, 39-81.
- Smith, C. D. (1980). Paragons, pariahs and pirates: a spectrum-based theory of enterprise. *Crime & Delinquency*, 26(3), 358-386.
- Solmaz, B. (2011). *Kurumsal iletişim yönetimi*. Tablet Kitabevi.
- Şencan, F. (2022). *Kent/li/leşme sürecinde bağımlılık sarmalı*. UTOPIA ve RumeliYA Yayınları.
- Tatham, S. (2010). Understanding stratejic communication: towards a definition. *Centre of Excellence Defence Against Terrorism*, 17-27.
- Tekin, D. & Yavuz, M., M. (2018). "Bağımlılıkla mücadelede kamu politikaları: teorik yaklaşımlar ve uluslararası başarılı örnekler". *Bağımlılıkla Mücadele*. (H. Ateş ve A. Koçak Ed.), 113-126. Nobel Yayınları.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2019). *Bağımlılıkla mücadele stratejik iletişim belgesi*. Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Tortop, N. (2009). *Halkla ilişkiler*. Nobel Yayınları.
- Türk Ceza Kanunu. Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi: 26.09.2004 RG: 12.10.2004/25611.
- Ummanel, A, Koran, N., Görkem, A. & Bengisoy, A. (2020). *Yaşam becerileri*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Usluata, A. (1994). *İletişim*. İletişim Yayınları.
- Uzbay, T. (2018). *Hazdan bağımlılığa*. Destek Yayınları.
- Üçüncü, T. & Dikici, E. (2022). *Madde bağımlılığıyla mücadelede okul sosyal hizmetinin önemi*. İksad Yayınevi.
- Van Riel, C. B. M. (1995). *Principles of corporate-communication*. Prentice Hall.
- Varol, M. (1996). *Halkla ilişkiler açısından örgüt sosyolojisine giriş*. A.Ü. İletişim Fakültesi Yayınları.
- Virilio, P. (2003). *Enformasyon bombası*. (K. Şahin, Çev.). Metis Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K., Şahbaz, O., Demirciler, V. O., Alıç, U. & Koca, M. (2020). Türkiye’de öğrenci devamsızlığı ile ilgili nitel bir araştırma. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1440-1460.

Yılmaz, A. R. & Cornelissen, J. (2019). “Değişen medya ortamında kurumsal iletişim”. *Kurumsal İletişim*. (Ç. S. Bir ve İ. K. Suher Ed.). 65-91. The Kitap Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

Anadolu Ajansı. (2024). Türkiye’de Geçen Yıl Evlenme ve Boşanmalar Azaldı. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-de-gecen-yil-evlenme-ve-bosanmalar-azaldi/3144554#> Erişim Tarihi: 20 Kasım 2024.

Arıkan, Z. (2012). “Alkol kullanım bozukluğu”. *Madde Bağımlılığı Tanı ve Tedavi Kılavuzu El Kitabı*. (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ed.). 105-124. Pozitif Matbaa. <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,44319/madde-bagimliliği-tanı-ve-tedavi-kilavuzu-el-kitabi.html> Erişim Tarihi: 3 Kasım 2024.

BMKY. (t.y.). Bağımlılıkla mücadele kurullarının çalışma usul ve esasları. <https://bmyk.gov.tr/TR-68305/bagimlilikle-mucadele-kurullarının-calisma-usul-ve-esaslari.html> Erişim Tarihi: 13 Kasım 2024.

BMKY. (2024). 2024-2028 Uyuşturucuyla Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklen-ti/49633/0/2024-2028-uyusturucu-ile-mucadele-ulusal-strateji-belgesi-ve-eylem-planipdf.pdf?_tag1=EC336FBA8771FFCD2A918171D64B-9BFF8155888A Erişim Tarihi: 14 Kasım 2024.

EUDA. (t.y.). General population survey. https://www.euda.europa.eu/topics/general-population-surveys_en Erişim Tarihi: 29 Ekim 2024.

EUDA. (2024). EMCDDA launches 2024 European web survey on drugs. https://www.euda.europa.eu/news/2024/emcdda-launches-2024-european-web-survey-drugs-assess-patterns-drug-use-over-30-countries_en Erişim Tarihi: 11 Ekim 2024.

europa.eu/news/2024/emcdda-launches-2024-european-web-survey-drugs-assess-patterns-drug-use-over-30-countries_en Erişim Tarihi: 11 Ekim 2024.

Evrensel. (2022). “MEB istatistikleri”. <https://www.evrensel.net/yazi/91606/meb-istatistikleri-3-milyon-339-bin-309-cocuk-okulda-yok> Erişim Tarihi: 2 Kasım 2024.

Göç İdaresi Başkanlığı. (2024). Güncel veriler. İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı. <https://www.goc.gov.tr/guncel-veriler> Erişim Tarihi: 6 Kasım 2024.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (t.y.). Ulusal Yayınlar. NARKOLOG Analiz Raporları ve Türkiye Uyuşturucu Raporları. Emniyet Genel Müdürlüğü, NSB Yayınları. <https://www.narkotik.pol.tr/ulusalyayinlar> Erişim Tarihi: 29 Eylül 2024.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2010). Türkiye uyuşturucu raporu. EGM, NSB Yayınları. <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Arsiv/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU%202010.pdf> Erişim Tarihi: 5 Ekim 2024.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2012). Türkiye uyuşturucu raporu. EGM, NSB Yayınları. <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Arsiv/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU%202012.pdf> Erişim Tarihi: 5 Ekim 2024.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2015). 2015 ulusal raporu. EGM, NSB Yayınları. <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Arsiv/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU%202015.pdf> Erişim Tarihi: 5 Ekim 2024.

Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2018). Genel nüfusta tütün, alkol ve madde kullanımına yönelik tutum ve davranış araştırması raporu. EGM, NSB Yayınları. <https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Arsiv/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU%202018.pdf>

- www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/Duyurular/TÜRKİYE'DE%20GENEL%20NÜFUSTA%20TÜTÜN%20ALKOL%20VE%20MADDE%20KULLANIMINA%20YÖNELİK%20TUTUM%20VE%20DAVRANIŞ%20ARAŞTIRMASI.pdf Erişim Tarihi: 1 Ekim 2024.
- Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2020a). Türkiye uyuşturucu raporu. EGM, NSB Yayınları. https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUBİM/TÜRKİYE-UYUŞTURUCU-RAPORU_26-HAZİRAN-FİNAL-_1_.pdf Erişim Tarihi: 3 Kasım 2024
- Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2020b). *Adım adım kenevir ve türevleri*. EGM, NSB Yayınları. https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUBİM/Ulusal%20Yayınlar/Adim_Adim_Kenevir_ve_Turevleri.pdf Erişim Tarihi: 2 Kasım 2024.
- Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2023). NARKOLOG analiz raporu. EGM, NSB Yayınları. <https://narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/TUBİM/Ulusal%20Yayınlar/NARKOLOG-2023-PROFİL-ANALIZI.pdf> Erişim Tarihi: 1 Kasım 2024.
- Narkotik Suçlarla Mücadele Başkanlığı. (2024). Türkiye uyuşturucu raporu. EGM, NSB Yayınları. [https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/duyurular\(1\)/2024_uyus_raporu.pdf](https://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/duyurular(1)/2024_uyus_raporu.pdf) Erişim Tarihi: 29 Kasım 2024.
- Ögel, K. (2010). *Sigara, alkol ve madde kullanım bozuklukları: tanı, tedavi ve önleme*. Yeniden Yayınları. <https://www.ogelk.net/makale/112-kisisel-kitaplarim-bagimlilik-temel-kitabi.html> Erişim Tarihi: 3 Kasım 2024.
- Saygılı, S. & Özden, S. Y. (1991). "Esrar. Kötüye kullanım mı? Bağımlılık mı?". *Psikofarmakolojide Yenilikler Sempozyumu Bilimsel Çalışmalar Kitabı*. 96-99. https://psychiatry-psychopharmacology.com/Content/files/sayilar/122/1_11_23.pdf Erişim Tarihi: 2 Kasım 2024.
- Soylu, S. (2021). "İçişleri Bakanı Süleyman Soylu güvenlik ve acil durumlar koordinasyon merkezinde tüm valilerle telekonferans yöntemiyle görüştü". https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/icisleri-bakani-suleyman-soylu-guvenlik-ve-acil-durumlar-koordinasyon-merkezinde-tum-valilerle-tele-konferans-yontemiyle-gorustu Erişim Tarihi: 12 Ekim 2024.
- Soylu, S. (2022). "Bakan Soylu, uyuşturucu ile mücadele rakamlarını paylaştı". <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-soylu-uyusturucu-ile-mucadele-rakamlarini-paylasti-664123.html> Erişim Tarihi: 30 Eylül 2024.
- TBMM. (2018). Uyuşturucu madde bağımlılığı ve yeni bağımlılık türlerinin araştırılarak bağımlılığın nedenlerinin ve alınacak tedbirlerin tespit edilmesi maksadıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/bitstreams/40d3eb68-0f69-47a7-8eda-bfcec810ee16/download> Erişim Tarihi: 9 Ekim 2024.
- TBMM. (2024). Milli Eğitim Bakanlığı 2025 bütçe görüşmeleri. Plan ve Bütçe Komisyonu. <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4031> Erişim Tarihi: 16 Kasım 2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023). Cezaevi hükümlü istatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=suç&dil=1> Erişim Tarihi: 2 Kasım 2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2024-53492#:~:text=%C4%B0nternet%20kullanan%20bireylerin%20oran%C4%B1%20%88,%85%2C4%20](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2024-53492#:~:text=%C4%B0nternet%20kullanan%20bireylerin%20oran%C4%B1%20%88,%85%2C4%20)

olarak%20g%C3%B6zlendi. Erişim Tarihi:
3 Kasım 2024.

UNODC. (2018). International standards on drug use prevention. Second Updated Edition. United Nations. https://www.unodc.org/documents/prevention/UNODC-WHO_2018_prevention_standards_E.pdf Erişim Tarihi: 5 Ekim 2024.

WHO, (2006). Prevention of drug use in schools. New Delhi: WHO Library Publication Data. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/205654/B0760.pdf?sequence=1> Erişim Tarihi: 3 Kasım 2024.

Yenişehir Kaymakamlığı. (2021). En iyi narkotik polisi anne uygulama planı. https://yenisehir33.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_05/11150045_En_Yyi_Narkotik_Polis_i_Anne.pdf Erişim Tarihi: 11 Kasım 2024.

Yeşilay, (t.y.). Türkiye bağımlılıkla mücadele eğitim programı. <http://tbm.org.tr> Erişim Tarihi: 03.11.2024. Okullarda bağımlılığa müdahale programı. <https://www.yesilay.org.tr/tr/obm> Erişim Tarihi: 3 Kasım 2024.